

1918 den 1 maj.

Närvarande: Rådsmannen Cavallin

Starring

f. f. Civilass. Junker.

Prot. 3

Nr 13

Nr 1

Fabritius.

J. L. Till denna dag hade stadsfiskalen
Lars Stendahl, i tjänstens vägnar, erhål-
lit stämning i finska undersäten, filo-
sophie magistern Ernst Almar Fabritius
på grund af därmed ingifven ansök-
ning, så lydande:

"Till etc _____ Bil 1.

Vid uppgif af målet inställde
sig såsom åklagare bevalde Stendahl
och kom Fabritius personligen tillstads,
ätföljd och i sättegången biträdd af
advokaten Carl Håkansson, åt hvil-
ken Fabritius uppdrag att gjäff allen
genom den han därtill förordnade
Jön Fabritius' talan i målet vid de
tillfällen, då han icke själf ^{personligen} vore när-
varande.

Den i stämningansöknings-
ämbetsgrade polisrapporten af den
2 april 1918, hvilken på grund af
Öftr för polisärenden remissreso-
lution af den 3 i samma månad till
Rm. öfverlämnats, skulle här in-
lägas, så lydande:

"Rapport etc _____ Bil 2
Lidare skulle här anteck-
nas, att Öftr för polisärenden, under

rapport af f. f. Civilas-
skalen Victor Glass -
tor hade af
den där öfverlämnade
tillvaratagna anmärkning
387 kg kapits i beslag jäm
litt 838 af den i stäm-
ningsansöknings äm-
nande förordning.

Utlag 5/6

1918 den 1 maj

åberopande af mynningens universitet,
betror, lätit till Mr. i offentlighet
figare en polisrapport, som var af
följande lydelse:

"Rapport etc. ————— Bil. 3

På efter antecknade gifven an-
ledning förklarade åklagaren, att han
icke jäkallade uppläsning af polisrap-
porterna samt att han grundade sitt
ansvarskande mot Fabritius på den
omständigheten, att denne ^{ästan} ved-
borligt tillstånd i inchoft store
mängd explosiva varor, än som voro
tillätet för enbild person att in-
hafva.

Fabritius, som förvalde, att
han icke lagit del af polisrapporterna
men i allt full icke jäfordande deras
uppläsning, medgaf, att han icke
uttröskat sig tillstånd till in-
hafvande af frägavarande parti-
er explosiva varor, men bestred
åklagarens ansvarskande under
förklaring, att enligt hans isikt
de af åklagaren åberopade be-
stämmelserna tillkommit alltså
i säkerhets syfte och afsege ^{utskutande} afseende
upplag af dylika ämnen.

Ent häremot gjorde åklar-
gen gällande, att bestämmel-
sena i fråga förståsats jämväl

af kontrollsyndikat
förbund mot hvarje
store myckenhet af
varor, vässat om
eller af inchofren
under transport.

Häppa

att han vässat om
stämmebema bara
åklagarens talan
att han minner
vid Finlands be-
och i denna in-
grund af bestämmel-
stapflagen, icke om
stapflag; tillägga
han voro vid leg-
såsom chef för de
stapflingsbyrå: till
inchofren af sag-
sistlidne februari
förstärkare, major
in två utställs af
ifru de finska
generalen Mann
denna fött be-
stränna annan
befattningen i sitt
Fabritius till styck
delar af sina om

i inchoft ifrågas
enoch bestämmer om
munitions partier
och således

1918 den 1 maj.

af kontrollsympunkten och innefattade
förbud mot hvarje slags inre och af
större myckenhet af ifrågakommande
varor, vafsedt om dessa upplagrade
eller af inre och af utre befinner sig
under transport.

Häggvi förklarade Fabritius,
att han vafsedt om åberopade be-
stämmelserna borde tolkas, bestred
åklagarens talan på den grund,
att han numera var tjänsteman
vid Finlands hvarande legation
och i denna sin egenskap, på
grund af bestämmelserna i Skap 48
strafflagen, icke underkastad svensk
strafflag; tilläggande Fabritius, att
han var vid legationen anställd
såsom chef för dess militära an-
skaffningsbyrå; och att han utretts till
innehavare af sagda befattning i
sistlidne februari månad af sin
förträdare, majorn Hjelmar, som i
sin tur utretts af befälhavaren
öfver de finska regeringstrupperna,
generalen Kannerheim, och af
denna fått benygndigande att
utöfna sin inre befattning af
befattningen i sitt ställe; ingifvande
Fabritius till styckande i tillämpliga
delar af sina om nämnde uppgifter

1918 den 1 maj
 två handlingar, som upplästes och voro
 så lydande:

Major Gelman.

Legioner, " och

Reel Engenberg.

Fabritius jagade, att i of-
fentliga handling hans för-
namn helst möjligt angifvits vara
"Blau" i stället för Blum.
Ett

Öfver undersökningar hvar af de för-
handlingarne återställda till Fabri-

This.

STAD

En hvar
klarade Fabritius, att
han till stöd för
han ej var underkastad
satt, övergaf sig, ^{at}
och allmänt redde

Abblagaren
 zij sike rijke zij
 af de uitaf Fabint
 lingenne, bestred
 ring onder fram
 dus het meeste van

medlemmer af
gründ af
de anses sison
mande makt
i allt fall ikke
finske besikking
atlade for
samt att (slet en
mening vor interesse
len af frimærke
skulle kunne
både friseelsen.

Sedan jag
 påpekat, att de
 tillämpligheterna af
 lagen vore, hvar

1918 den 1 maj.

hins.

I denna framställd jag för-
klarade Fabritius, att något fördrag icke
han till stöd för sin invändning, att
han ej var underkastad svensk straff-
rätt, äroopade, ^{allmänt} att enligt hvad som
~~var~~ allmänt vedertaget bruk.

Aklagaren, som förklarade
sig icke vilja ifrågasätta iakttagelsen
af de utaf Fabritius förklarade hand-
lingarne, bestred Fabritius' invänd-
ning under framhållande, att Fabri-
tius det måste vara en inteskut, att
medlemmar af Fabritius icke
på grund af hvad han anfört kun-
de anses såsom tillhörande främ-
mande makts beskickning; att han
i allt fall icke varit medlem af
främmande beskickningen vid tiden för
ätalade förseelsernas begående
samt att ^{för öfrigt} (det enligt aklagarens
mening var inteskut, att ~~efter~~ med-
lem af främmande beskickning
skulle kunna ostraffadt begå dy-
lika förseelser.

Sedan Fabritius härpå
påpekade, att det afgörande för
tillämpningen af kap 4 § straff-
lagen var, huruvida vid tiden för

1918 den 1 maj

åtals motställande den åtalade tillhanda
främmande beskickning, och att efter
lämnade åklagaren målet till
förföring under vidhållande af sin
inståndna talan.

För att efter tagen del af
polisrapporterna slutligen utföra sin
talan anhöll Fabritius om en rekommendation
afskrif; och utsatte M., med be-
fall till denna af åklagaren med-
gifna anhållan, målet att åter
förkomma onsdagen den 8 innevarande
maj kl. 10 f.m., då i åkla-
garens närvaro Fabritius skulle
sig infinna, beredd att slutligen
anföra och styrka allt, hvad han
vidare åktade nödigt i målet,
vid afventyr, att detsamma an-
dock afgjordes; hvilket afreds.

L. J. J. J.
E. J. J. J.

1918 den 8 maj.

Närvarande: Som förut.

S.D. Vid upprop av det från den 1 innevarande
maj till denna dag uppskjutna målet mellan stadsfiskalen
Karl Stendahl, å tjänstens vägnar, å ena, samt finske un-
dersåten, filosofie magistern Ernst Almar Fabritius, å
andra sidan, inställde sig, i närvaro av Stendahl såsom
allmän åklagare, Fabritius personligen, åtföljd och i
rättegången biträdd av advokaten Carl Håkansson.

Mot det vid förra rättegå-
ningsprotokoll anmärkte Fabritius,
chef för finländska legationens
icke, såsom i protokollet antaget,
ruari utan under sistlidne må-
naden.

I övrigt förekom ^{mot} i sagan
Fabritius åberopade här
som nu ingiven skrift, så lydande

"P.M. etc.

Härjämte tillade Fabritius
efter dess första mening borde
ende bortfallen mening av följande
ångbåten Mars beslagtagna 19-
endast en mindre del, säkerligen
från de uppgivna mottagnings-
Brunnsgränd, men huvuddelen till
Hero direkt från huvudleverantör.

Åklagaren bestred avseende
stående skrift samt förklarade
medgiva, att ifrågavarande las-
ter i anledning härav anmärk-
porterna gåve vid handen, att
finska statens räkning.

Gent häremot hävdade åklagaren
att sagda laster inköpts för
samlats huvudsakligast av sv-
att anskaffa ammunition och s-
staten.

Fabritius förklarade, att
uttalade uppfattningen vore f-
att ammunitionen ifråga inköpt
staten uppnegocierats här i la-

Åklagaren överlämnade här
ning, därvid åklagaren framhöll
sådan icke kunde vara ansvarig
i landet vidtoges av finska un-
agenter icke kunde betraktas
de åklagaren att då överståthå-

1918 den 8 maj.

Mot det vid förra rättegångstillfället i målet förda
protokoll anmärkte Fabritius, att han blivit utseed till
chef för finländska legationens militära anskaffningsbyrå
icke, såsom i protokollet antecknats, under sistlidne feb-
ruari utan under sistlidne mars månad.

I övrigt förekom ^{mot} i sagda protokoll ingen anmärkning.

Fabritius åberopade härefter innehållet i en av ho-
nom nu ingiven skrift, ^{som upplästes} så lydande:

"P.M. etc.

Bil. 4.

Härjämte tillade Fabritius, att i förestående skrift
efter dess första mening borde inskjutas en av förbise-
ende bortfallen mening av följande lydelse: "Av de vid
ångbåten Mars beslagtagna 19-20.000 patronerna härrörde
endast en mindre del, säkerligen icke överstigande 200 kg,
från de uppgivna mottagningsställena å Skeppsbron och
Brunnsgränd, men huvuddelen transporterades liksom till
Hero direkt från huvudleverantören."

Åklagaren bestred avseende vid innehållet i före-
stående skrift samt förklarade, på fråga, sig icke kunna
medgiva, att ifrågavarande laster tillhörde finska staten.

I anledning härav anmärkte Fabritius, att polisrap-
porterna gäve vid handen, att sagda laster uppköpts för
finska statens räkning.

Gent häremot hävdade åklagaren den uppfattningen,
att sagda laster inköpts för medel, som här i landet hop-
samlats huvudsakligast av svenska undersåtar i ändamål
att anskaffa ammunition ^{och vapen} och skänka detsamma till finska
staten.

Fabritius förklarade, att den sålunda av åklagaren
uttalade uppfattningen vore fullständigt felaktig, ity
att ammunitionen ^{och vapnen} ifråga inköpts för medel, som av finska
staten uppnegocierats här i landet.

Åklagaren överlämnade härefter målet till R:ns pröv-
ning, därvid åklagaren framhöll, att finska staten såsom
sådan icke kunde vara ansvarig för de åtgärder, som här
i landet vidtoges av finska undersåtar, samt att handels-
agenter icke kunde betraktas såsom diplomater, tilläggan-
de åklagaren, att då överståthållareämbetet förordnat om

1 maj
i målet till R:ns
attalade till
i målet till R:ns
attalade af R:ns
tagen del af
tilligen utföra
tills om en verk
R:ns, med be
åklagaren
att att åter
den 8 innevar
den, den i åkl
Fabritius skulle
att att slutligen
118, hvad han
igt i målet,
detsamma an
bit af R:ns
L. J. J. J.
E. J. J. J.
aj. 1918
än den 1 innevarande
t mellan stadsfiskalen
ena, samt finske un-
Almar Fabritius, å
bemålde
av Stendahl såsom
gen, åtföljd och i
arl Håkansson.

1918 den 8 maj.

Åtal mot Fabritius. Ambetet uppenbarligen icke haft den uppfattningen, att Fabritius vore att betrakta såsom diplomat.

I anledning av vad åklagaren sålunda anfört erinrade Fabritius, att han icke förrän inför R:n kunnat framställa sin invändning därom att han vore diplomat, enär han icke vid tiden för sitt hörande i polismyndigheten ^{anm. rikt} tillträtt sin befattning vid finländska legationen härstädes.

Sedan härefter jämväl Fabritius överlämnat målet till avgörande, tillkännagavs, då vidare till anteckning ej anfördes, att RR:n ville, därest laga Rinder icke mötte i målet meddela utslag onsdagen den 5 nästa juni kl. 10 f.m., evad Fabritius då komme tillstädes eller icke.

Det antecknades, att Håkansson anhöll om utskrift för svdns räkning av RR:ns blivande utslag.

In fidem

E. J. J. J.

1918 den 31 maj:

Närvarande: Rådmanne Carallin,
Harring,
f. f. Civ. ass. Junker.

S. O. Uti det den 8 innevarande maj
senast handlagda målet mellan
Stadsfiskalen Lars Stendahl å Gjuströ
rings, å ena, samt friske under-
sätte, filosofie magistern Ernst Al-
mar Fabritius, å andra sidan, beslut
R:n vid avslutad öfverläggning följande

Utlag:

Ena liden i målet förekommit
icke reuefattar tillförlitlig utredning
därom att sdr. filosofie magistern
Ernst Almar Fabritius, med inue-
lupare af ifrågorande, å bopresän-
gerna Hers och Mars anträffade

STAD

1918 den

parties amma
finnar R
föda Talan icke
Talan mot
besvär hos Kungl.
Leca Hofrätt för
dagen från den

1918 den

Närvarande: R

Civ

S. O. Vid upprop af
lidne maj till den
målet mellan st
dahl å Gjuströ
friske under-
Ernst Almar Fabritius
inställde sig Sten
män åklagare, me
sig afhöra.

Efter anteck
nades R:n den 31
let beslutade utlag

1918 den 31 maj.

parties ammunition,
finnes R:n allagrens i målet
förda Talan icke kunna bifallas.

Talan mot utslaget föres genom
besök hos Kungl. Majts och Rikets
Höga Hofrätt för blottade Tolf i Tjugo
dagen från den dag utslaget afkunnas.

In fidein

[Signature]

1918 den 5 juni.

Närvarande: Rådmanen Cavallin,
Harring,
Civilassessorn Runo.

I. D. Vid upprop af det från den 8 näst-
lidne maj till denna dag uppskjutna
målet mellan stadsfiskalen Lars Ste-
ndahl i Tjüsters vaggar, i ena, samt
fincke undersåten, filosofie magistern
Ernst Alvar Fabritius, i andra sidan,
inställde sig Stendahl i egenskap af all-
män allagare, men lät Fabritius seke
sig afstå.

Efter antecknande häraf afkunnades R:n den 31 nästlidne maj i må-
let beslutade utslag.

In fidein
[Signature]

[Signature]

Till Stockholms Rådstufvurätt.

Br 1/13

Resolution.

För att härå svara stämmes meddelande
Fabritius att, meddelande sitt präst-
betyg.

~~att~~ vid laga påföljd infinna sig härstädes ms dagen den 1
maj 1918 klockan 10 förmiddagen.

Stockholms Rådstufvurätts 3de afdelning den 18
april 1918.

På Rättens vägnar:

Utan afgift.

[Signature]

Med föranledande af innehållet i en till Öfverståthållareämbetet ingifven
rapport af den 2 april 1918 får jag härmed å tjänstens vägnar an-
hålla om laga stämning å finske undersåten, filosofie magistern Ernst
Almar Fabritius, boende n:r 39 Birgerjarlsgatan 2 trappor,

med yrkande om ansvar å honom ~~hennes~~ honom för jämlikt 64 § 1 mom. jämfört
med 63 och 83 §§ Kungl. Förordn. ang. explosionen den 19 november 1897.
yrkas att det beaktade gotsket dömes förburet.
och ~~anhålles att Rätten ville låta inkalla målsäganden.~~

Stockholm den 15 april 1918.

På tjänstens vägnar:

[Signature]
Stadsfiskal.

569 B 2

1918.

Tisdagen den

Ang.

ABRITIUS, Ernst Almar.

Bestyrkt afskrift bekommen. Hock.
Holm 23 april 1918.

Ernst Almar ABRITIUS

Bevisnas:
Georg Heleen
Stammensson

Av den tillvarafagna ammunitionen har 387 kg. tagits
beslag jämlikt § 83 i Rung
förfordning ang. explosiva. va
af den 19 november 1897.
Stockholm den 8 april 1918.

Viktor Hassler
f. f. Stadsfiskal.

651/2-1918.

569 B 2

1918.

Rapport.

Tisdagen den 2 april 1918.

Ang.

BRITIUS, Ernst Almar.

Måndagen den 11 sistlidne februari

klockan 9 eftermiddagen meddelade tullvaktmästaren Gunnar Konstantin Johansson, boende i huset n:r 28 Södermannagatan, per telefon till kriminalavdelningen, att personer voro sysselsatta med att lasta en del lådor på en vid Räntmästaretrappan liggande bogserbåt vid namn Mars, och kunde det mistänkas att lådorna innehöllo gevär och ammunition, som skulle föras ur riket.

Med anledning häraf beordrades kriminalkonstaplarne Peter Johan Lindberg och Gustaf Arvid Lönn att omedelbart begifva sig till platsen och därstädes verkställa undersökning. Sedermera rapporterade Lindberg och Lönn, att de vid ankomsten till Räntmästaretrappan samma kväll klockan $\frac{1}{2}$ 10 tiden där anträffat förenämnde bogserbåten Mars, tillhörig Stockholms Transportaktiebolag, å hvilken båt en del lådor voro lastade. Förenämnde tullvaktmästaren Johansson, hvilken samtidigt varit tillstädes å platsen, hade meddelat, att det var de ifrågavarande å bogserbåten Mars lastade lådorna telefonsamtalet till kriminalavdelningen gällde.

Av den tillvarafagna ammunitionen har 387 kg. tagits i beslag jämlikt § 83 i Rungl. förordning ang. explosiva varor af den 19 november 1897.

Stockholm den 8 april 1918.

Peter Hassler
f. f. Stadsfiskal.

651/2-1918.

Äfven hade handlanden Herbert Manns, hvilken uppgaf sig vara boende i huset n:r 46 Grefgatan 4 trappor upp, varit tillstädes vid Räntmästaretrappan då Lindberg och Lönn vid nu angifvet tillfälle ankommit dit. Manns hade till en början uppgifvit till Lindberg, att lådorna innehöllo maskindelar, som skulle forslas till Grisslehamn. Sedermera hade Manns för Lindberg tillkännagifvit, att lådorna innehöllo 57 stycken mausergevär och 9000 skarpladdade patroner. Gevären och ammunitionen hade härstädes inköpts af Finska Föreningen hos olika personer. Godset ifråga vore afsedt att sändas till Finland och där användas af de "Vita" i kampen mot de "Röda", men skulle detsamma nu först föras till Grisslehamn och kvarligga därstädes tills licens blefve beviljad.

Befälhafvaren å bogserbåten Mars, Karl Johan Manfrid Malmström, hade jämväl blifvit hörd af kriminalkonstapeln Lindberg samt därvid förklarat, att han ej hade sig bekant hvad lådorna innehöllo, utan hade han endast fått order att afgå till Gåshaga varf å Lidingön med proviant.

Härpå hade Lindberg och Lönn samma kväll föranstaltat om, att de ifrågavarande lådorna med innehåll blefvo inlagda till förvar hos Kungl. Tullverket i tullpaviljongen n:r 1 å Skeppsbron. Godset befanns därvid bestå af 13 stycken trälådor, däraf två större, en medelstor och 10 mindre sådana.

Dagen därpå - tisdagen den 12 sistlidne februari - hade kriminalkonstaplarne Lindberg och Lönn, enligt order, afört förenämnda 13 kolli från tullpaviljongen n:r 1 till kriminalpolisens station, hvarest lådorna blifvit undersökta. Härvid hade befunnits, att de två större lådorna innehöllo tillsammans 57 mausergevär af Karl Gustaf Stads Gevärsfabrik/fabrikat. Af dessa gevär voro 16 stycken försedda med följande nummer och märken, nämligen: 47304, 190288, 267388, 159046, 268378, 44557, 120163, 11278, 189773, 190293, 96995, 108757, 100812, 280981, 303863 och 47471 samt å en plåt på kolven "Albert Berg" och å kolven inskuret "För lag och rätt" samt därunder bokstäfverna "A.B"; ett med n:r 59613 och å en plåt på kolven "G.C"; ett med n:r 48300 och å en plåt på kolven "Kungl. Norra Skånska Infanteriregementets Hederspris vid

Riksskyttetäflingen 1897"; sex med n:ris 303980, 141655, 303462, 303403, 303507 och 120451 samt å en plåt på kolven "F.M."; fyra med ^{n:ris} 673, 141976, 107148 och 275891; Tjugoåtta med n:ris 106215, 303632, 303710, 303401, 379541, 190115, 254153, 189809, 141594, 200676, 303759, 160811, 113935, 103502, 52565, 971, 49935, 119270, 200634, 108334, 200640, 190945, 189007, 45600, 354564, 354548, 120060 och 303620 samt å kolven en lackstämpel med bokstäfverna "L.H.K."; och ett gevär med endast märket "Y.D." istället för fabriksnummer, tillverkat under år 1916. I en af dessa båda större lådor förvarades jämväl en ganska stor mängd laddramar, inslagna i fem paket. Den medelstora lådan innehöll gevärspatroner af någon ny sorts tillverkning med nickelmantlade kulor. De återstående 10 lådorna innehöllo skarpladdade patroner af förut angifvet slag, hvilka lågo lösa i lådorna.

Ingen af lådorna var försedd med påskrift, som utvisade hvad desamma innehöllo. Ej heller funnos å lådorna anbringade författningsenliga bäranordningar. Vid vägning befanns innehållet i de 10 mindre lådorna hafva hvardera en vikt af 40 kilogram netto och den halfstora lådan 87 kilogram netto. Samtliga 11 lådorna innehöllo tillhopa 19070 skarpladdade skott till gevär eller kulsprutor.

I saken hafva följande personer blifvit hörda, hvarvid de uppgifvit:

Förenämnde ångbåtsbefälhafvaren Karl Johan Manfrid Malmström, boende och anställd ombord å förenämnda bogserbåten Mars, som hörts å kriminalstationen af undertecknad i närvaro af kriminalkonstaplarne Lindberg och Lönn den 11 nästlidne mars:

Malmström hade varit anställd hos Stockholms Transport- & Bogseringaktiebolag sedan den 1 januari detta år och därunder hela tiden varit befälhafvare å bogserbåten Mars, hvilken ägdes af nämnda bolag. Huruvida å bogserbåten Mars vore tillåtet att forsla exportförbudet gods inrikes orter emellan, visste ej Malmström, och kände han ej heller till, huruvida Stockholms Transportbolag framställt begäran härom hos Kungl. General-

tullstyrelsen. Malmström hade hufvudsakligast med bogserbåten Mars verkställt bogsering af pråmar i härvarande hamnområde och i Stockholms omgifningar. Malmström hade ej gjort längre resa med nämnda bogserbåt än till Vaxholm under detta år.

Måndagen den 11 sistlidne februari hade Malmström med bogserbåten Mars vid klockan 11-tiden lagt till vid Röntmästaretrappan här i staden för att hämta proviant och för att hämta vidare order från bolaget. Vid nämnda bolag anställde trafikchefen Svenningsson hade samtidigt kommit tillstädes och beordrat Malmström att senare, å tid som vidare skulle bestämmas, afgå till Gåshaga på Lidingön med proviant till där liggande bogserbåten Hero. Under eftermiddagen sistsagda dag - den 11 sistlidne februari - hade Malmström per telefon satt sig i förbindelse med bolagets kontor och därvid kommit till tals med en man, hvilken meddelat Malmström, att han skulle invänta vidare "grejer", som skulle medtagas å bogserbåten Mars.

Vid klockan 9-tiden på kvällen sistsagda dag, under det Malmström fortfarande legat kvar med bogserbåten Mars vid Röntmästaretrappan, hade dit ankommit några karlar, tro-
ligen expressbud, hvilka å en större dragkärra medfört 13 kolli, bestående af 10 mindre, en halfstor och två större lårar eller lådor af trä, och hade männen uppgifvit att sagda lådor skulle tagas med å bogserbåten Mars. Hvad lådorna innehöllo visste ej Malmström. Samtliga dessa lådor togos ombord för att medtagas till Gåshaga å Lidingö och där öfverlämnas till befälhafvaren å bogserbåten Hero, som jämväl ägdes af Stockholms Transportbolag. Malmström kände att lådorna voro tunga och tydligen till en del innehöllo metaller, men hade han från början ingen misstanke på att de innehöllo vapen eller ammunition. Under det lådorna blefvo inlastade på bogserbåten Mars kommo såväl en tullvaktmästare som polis tillstädes, hvarvid Malmström började misstänka att det var

smuggelgods i lådorna, men var han fortfarande okunnig om hvad godset utgjordes af för slags varor. Malmström blef beordrad att ligga kvar vid Räntmästaretrappan samt efter någon stund afgå till midt för tullpaviljongen n:r 1 å Skeppsbron, hvilka tillsägelser Malmström jämväl hörsammade. De förenämnda 13 lådorna med innehåll fördes härpå i land från båten genom tullmyndighetens försorg samt inlades i tullpaviljongen n:r 1. En tillstädesvarande polisman meddelade samtidigt Malmström, att lådorna skulle innehålla skjutvapen och ammunition.

Efter det Malmström sålunda lossat trälådorna vid Skeppsbrokajen, hade han med bogserbåten Mars afgått till bogserbåten Hero vid Gåshaga med proviant, hvarvid fyra passagerare varit med och vid framkomsten till Gåshaga gått ombord å Hero. De omnämnda passagerarna voro sannolikt ålänningar, men ingen af dem hade tagit någon befattning med de förenämnda lådorna, enligt hvad Malmström hade sig bekant.

Malmström är icke examenerad befälhafvare, men har han Kungl. Kommerskollegii tillstånd att föra bogserbåtar inom skärs och å inre farvatten.

Förutnämnde Svenningsson, hvilken är afdelningschefen Ture Arvid Vilhelm Svenningsson, boende i huset n:r 137 Ringvägen och anställd hos Stockholms Transport- & Bogseringsaktiebolag, som hörts af kriminalkonstapeln Lindberg i närvaro af kriminalkonstapeln Oskar Ferdinand Forssell:

Svenningsson hade af bolagets direktör Jakob Bruzelius fått i uppdrag, att tillse det en af bolagets bogserbåtar måndagen den 11 sistlidne februari från klockan 11-tiden förmiddagen hölles till hands för att vid något senare tillfälle under dagen transportera några personer från Slussen till Gåshaga å Lidingön, hvarifrån nämnda personer skulle följa med bogserbåten Hero, hvilken var liggande vid Gåshaga och som sedermera skulle afgå till troligen Grisslehamn eller möjligen till någon ö i finska skärgården. I anledning häraf hade Svenningsson beordrat befälhafvaren Malmström att med bog-

serbåten Mars hålla sig i beredskap vid Slussen för att verkställa sagda transport. Att något gods samtidigt skulle tagas med till Gåshaga å bogserbåten Mars, hade Svenningsson ingen vetskap om.

Direktören Jakob Bruzelius, boende i huset n:r 14-16 Svartensgatan, hvilken likaledes hörts af kriminalkonstapeln Lindberg i närvaro af kriminalkonstapeln Forssell den 11 nästlidne mars:

Måndagen den 11 sistlidne februari hade en person, som uppgifvit sig heta Sundblom och tillhöra Finska Legationen, vid klockan 11-tiden förmiddagen telefonerat till föresagda bolage kontor i huset n:r 14-16 Stadsgården samt till Bruzelius framställt begäran, att en bogserbåt skulle hållas i beredskap för Legationens räkning och sedermera vid något tillfälle under dagens lopp transportera några män från Slussen till Gåshaga å Lindingön, där personerna skulle gå ombord å bogserbåten Hero, hvilken då var liggande därstädes. Det hade äfven varit tal om att en del proviant och andra förnödenhetsvaror skulle medföras på bogserbåten Mars och öfverlämnas på bogserbåten Hero, men hade det icke på något sätt omnämnts af den telefonerande, hvaraf de omnämnda förnödenhetsartiklarna skulle bestå. Att några vapen eller någon ammunition skulle föras ombord å bogserbåten Mars, hade det icke varit tal om. I anledning häraf hade Bruzelius beordrat afdelningschefen Svenningsson att hålla en bogserbåt i beredskap för sagda uppdrag.

Verkställande direktören i förenämnda bolag Johan Axel Appelkvist, boende i huset n:r 4 Upplandsgatan, hvilken jämväl hörts af kriminalkonstapeln Lindberg:

Stockholms Transport- & Bogseringsbolag hade icke hos Kungl. Generaltullstyrelsen erhållit tillstånd att med bogserbåten Mars forsla exportförbjudet gods inrikes orter emellan. Vid nu ifrågavarande tillfälle var emellertid något sådant tillstånd icke erforderligt, enär bogserbåten Mars endast hade för afsikt att afgå från Räntmästaretrappan till

Gåshaga å Lidingön, hvilka båda platser äro belägna inom samma tullkammaredistrikt, nämligen Stockholms tullkammaredistrikt, hvilket sträcker sig ut till Öregrund.

Direktören Appelkvist hade icke afvetat, att bogserbåten Mars blifvit beställd af någon person för att den 11 sistlidne februari afgå till Gåshaga, och hade han i öfrigt icke haft något med den saken att göra.

Finske undersåten, juris kandidaten Nils Gustaf Leonard Vesterlund, hemmahörande i Hälsingfors med bostad i huset n:r 5 Aurogatan, hvilken hörts af kriminalkommissarien Viktor Hassler den 22 sistlidne februari:

Strax före det revolutionen utbrutit i Finland hade Vesterlund rest öfver till Sverige och sedermera under omkring tre veckors tid uppehållit sig i Stockholm, hvarest han bott å Strand Hotell. Af härvarande Finska Legationen hade Vesterlund fått i uppdrag att tillika med andra personer förrestå afdelningen för inköp af förnödenheter för Finska regeringens räkning. Bland annat hade Vesterlund med flere här inköpt vapen och ammunition, afsedda till Skyddskåren i Finland. Nämda Afdelning hade härunder hufvudsakligast kommit i förbindelse med svenskar, som genom annonser och på annat sätt inköpt vapen och sedermera försålt desamma mot kontant betalning till Afdelningen.

Hvilka de personer voro, som sålt vapen till Afdelningen, kunde Vesterlund icke uppgifva. Huruvida Afdelningen köpt de gevär, som eventuellt sedermera befunnits vara stulna, direkt af brottslingarna, visste ej Vesterlund, men höll han detta för föga troligt, enär desamma icke gärna kunde äga kännedom om Afdelningens ändamål och dess adress. Uppköpen skedde första tiden dels i n:r 1 Olofsgatan och dels i n:r 37 Birgerjarlsgatan, hvarest de haft kontor för anmälningar af finska undersåtar, som velat resa öfver till Finland och bistå Skyddskåren. Kontoret vid Olofsgatan förestods af ingenjören Rurich Lindberg och kontoret vid Birgerjarlsgatan af doktor Almar Fabritius, hvilka båda äro finska undersåtar.

Under de senaste två veckorna hade Afdelningen jämväl verkställt vapeninköp i ett kontor i n:r 6 Bredgränd, hvilket förestods af doktor Fabritius och Vesterlund. Det hade varit meningen, att hos Svenska regeringen söka licens för utförsel af de sålunda inköpta vapnen, och hade Afdelningen numera inlämnat ansökan om licens för 2.000 mausergevär. Afdelningen hade tillika inköpt ammunition af olika personer här i landet, hvilken ammunition jämväl var afsedd att föras öfver till Finland och där användas af Skyddskåren.

De inköpta vapnen och ammunitionen hade betalats af härvarande Finska Legationen, och tillhörde det sålunda inköpta Legationen eller Finska regeringen. Vesterlund var emellertid bemyndigad af Finska Legationen att utlämna de gevär utan någon kostnad, hvilka kunde befinnas vara stulna och som inköpts af Afdelningen för Legationens räkning, till respektive ägare, och gjorde Legationen sålunda icke anspråk på någon ersättning för de eventuellt tillgripna gevären.

Finske undersåten, filosofie magistern Ernst Almar Fabritius, hemmahörande i Hälsingfors och boende här i staden i huset n:r 39 Birgerjarlsgatan 2 trappor upp:

Fabritius är t.f. chef för härvarande Finska Legationens anskaffningsbyrå, hvilken existerat sedan början af februari månad detta år och har till uppgift att anskaffa olika förnödenheter här i landet för Finska regeringens räkning, däribland vapen och ammunition, som skulle öfversändas till Finland efter vederbörligen erhållet tillstånd.

Under nämnda tid hade Fabritius med biträde af en del andra finska undersåtar, hvilka uppehållit sig i Stockholm, för Finska regeringens räkning inköpt vapen och ammunition. För sagda ändamål hade Fabritius eller Anskaffningsbyrån hyrt en mindre lokal i huset n:r 6 Brunnsgänd och ett mindre magasinsrum i huset n:r 24 Skeppsbron. Äfven hade Anskaffningsbyrån under någon tid disponerat en lokal i huset n:r 1 Olofsgatan samt under några dagar en lokal i huset n:r 37 Birgerjarlsgatan för samma ändamål. Genom ombud och mellanhänder ha-

de en hel del olika personer inställt sig hos Anskaffningsbyrån å de olika förenämnda lokalerna och därstädes försålt såväl mausergevär som ammunition. Gevären hade i regel betalats med 150 kronor per stycket och ammunitionen från 9 till 20 öre för hvarje skarpladdat skott. Under tiden intill den 14 i denna månad hade Anskaffningsbyrån på förut angifvet sätt inköpt omkring 2.000 mausergevär och omkring en half million skarpladdade patroner till mausergevär eller kulsprutor.

Hvilka som voro säljare till nämnda vapen och ammunition hade icke blifvit antecknat under tiden före den 11 nästlidne februari, hvaremot sådana anteckningar gjorts från och med den 12 i samma månad. Säljarne hade därvid befunnits vara i allmänhet privata personer, hvilka medhaft ammunition i paket eller mindre lådor. Ammunitionen hade i regel blifvit ompackad genom Fabritius försorg i anskaffade lådor, hvilka icke försetts med påskrift om varans beskaffenhet eller att lådorna innehöllo explosiva ämnen.

Till den 11 nästlidne februari hade de vapen och den ammunition, som dittills blifvit inköpt af Anskaffningsbyrån, förvarats i det förenämnda magasinsrummet i n:r 24 Skeppsbron och i den förhyrda lokalen n:r 1 Olofsgatan. Sistsagda dag - den 11 februari 1917 - hade Fabritius föranstaltat om att 57 stycken mausergevär inpackats i tvänne större lårar, hvarjämte i den ena af dessa lårar inlagts en del inköpta laddningar. Vidare hade i 11 stycken mindre lårar eller lådor inlagts en del skarpladdade patroner till mausergevär, och ville Fabritius icke bestrida att de skarpladdade i lådorna inlagda patronerna kunde uppgå till 19 å 20.000 stycken. Samtliga dessa 13 kolli hade Fabritius sistsagda dag på kvällen låtit nedforsla till Råntmästaretrappan för att därifrån å en bogserbåt - bogserbåten Mars -, som genom Finska Legationen blifvit förhyrd af Stockholms Transport- & Bogseringsaktiebolag, forslas till bogserbåten Hero, hvilken vid tiden ifråga var liggande förtöljd vid Gåshaga å Lidingön. Det hade nämligen varit meningen att bogserbåten Hero med en del skjut-

vapen och ammunition skulle afgå till Grisslehamn, hvarest godset skulle kvarligga till dess Finska regeringen blef beviljad licens för utförsel af vapnen och ammunitionen till Finland. Fabritius ansåg att det var fördelaktigare att få godset från Stockholm till en plats inom Sverige, hvilken var belägen intill den farled, hvarest finlandsbåtarna brukade gå fram.

Fabritius hade sedermera erfarit, att polismyndigheten härstädes tagit förenämnda 57 mausexgevär och ammunitionen, som nedförts till Råntmästaretrappan och där tagits ombord å bogserbåten Mars, i beslag, innan nämnda bogserbåt hunnit lägga ut från Råntmästaretrappan.

På särskild fråga förklarade Fabritius, att han ensam ställer sig som ansvarig för de lagöfverträdelser, som eventuellt uppkommit genom att ammunition för Finska Legationen eller Anskaffningsbyråns räkning förvarats af Anskaffningsbyrån på en gång i större myckenhet här i staden än hvad som är tillåtet, äfvensom för det lådorna, hvori ammunitionen förvarades, ej voro försedda med vederbörlig påskrift. I detta sammanhang bestred Fabritius på det bestämdaste, att han eller Anskaffningsbyrån haft för afsikt att söka smuggla ut godset ifråga till Finland, utan skulle godset kvarblifva här i landet till dess Svenska regeringen beviljade licens, som skulle sökas af härvarande Finska Legationen genom Stadsrådet Alexis Gripenberg.

Finska Legationen härstädes fordrade gifvetsvis att återfå såväl de beslagtagna gevären som ammunitionen, enär sagda gods tillhörde Finska regeringen och inköpts härstädes för Finska statens penningar. De gevär, hvilka vid undersökning möjligen kunna befinnas vara olofligen tillgripna här i landet, fordrade Finska Legationen däremot icke att återbekomma, utan finge desamma af polismyndigheten utlämnas till respektive ägare utan någon kostnad för dem. Fabritius eller Finska Legationen fordrade sålunda ej någon lösen för sist-

nämnda mausergevär.

Fabritius ville hafva tillagt, att den ammunition, som af Anskaffningsbyrån för Finska regeringens räkning inköpts här i landet efter den 11 nästlidne februari, öfverlämnats till förvar hos firman Vidfors i nämnda firmas upplagsmagasin vid Hammarby utanför Skanstull. Fabritius hade nämligen ej före sistnämnda tid afvetat, att det möjligen kunde vara lagstridigt att här i staden förvara ammunition till sådan myckenhet, som förut skett af Anskaffningsbyrån.

Vid verkställd undersökning har utrönts, att af härförut omnämnda mausergevär 2 stycken blifvit olofligen tillgripna i Kungl. Svea Ingeniörskårs olåsta kasern här i staden under tiden från den 9 till den 11 nästlidne februari, och äro de sålunda tillgripna gevären försedda med n:ris 354564 och 354548, om hvilket brott anmälan gjorts å kriminalafdelningen.

Dessa båda gevär hafva genom kriminalafdelningen återställt till Kungl. Svea Ingeniörskår utan någon kostnad för kåren. Den eller de personer, hvilka föröfvat ifrågavarande tjufnadsbrott, hafva ännu icke kunnat anträffas.

Förut omnämnde finske undersåten, handlanden Herbert Manns, har icke närmare kunnat höras i saken, enär han tillika med finske undersåten, juris kandidaten Nils Gustaf Leonard Vesterlund, hvilken finnes omnämnd å sidan 7 i denna rapport, afrest till Finland, hvarest de sannolikt deltaga i kampen mot de "Röda".

Fabritius uppgaf vid förhör, att han icke tillhörde Finska legationens personal.

Såvidt vid förfrågan i Kungl. Utrikesdepartementet också kunnat utrönas, tillhör Fabritius icke legationens personal.

Om sig har fil. magistern Ernst Almar Fabritius uppgifvit, att han är född den 8 februari 1874 i Möskom socken af Nylands län, Finland, hemmahörande i Hälsingfors och, såsom förut nämnts, boende i huset n:r 39 Birgerjarlsgatan 2 trappor upp. Stockholm som ofvan.

Mejersjö

24

3:63/13
Ing. t. Stockh. Rådst. Rätt
20 APR. 1918

569 B D.2
1918.

Rapport.

Tors- dagen den 18 April

1918.

Ang.

Britius, Ernst Almar.

*Res
överlämnas till Stockholms
Polisstyrelse under åber-
öppande av tidigare Remiss-
resolutioner ing. Britius.*

Stockholm i Kungl. Poliskammaren 19 APR 1918

Carl Meller

/O. Sjöberg

Den 14 nästlidne februari meddelades till kriminalafdelningen, att Stockholms Transport & Bogseringsaktiebolag tillhöriga bogserångaren "Hero" af tullmyndigheten i Furusund, då ångaren varit på utgående från Stockholm, blifvit stoppad i Furusund, enär ångaren befunnits innehafva last af vapen och ammunition och det kunde antagas, att lasten vore afsedd att olofligen utföras till Finland, samt att ångaren återvändt till Stockholm.

I anledning häraf beordrades kriminalkonstaplarna Emil Rudolf Magnusson och Gustaf Volgé att vid ångarens ankomst hit till staden omhändertaga ifrågavarande vapen och ammunition i och för vidare undersökning i saken.

Klockan $\frac{1}{2}$ 5 eftermiddagen ankom "Hero", som fördes af sjökaptenen Karl Gustaf Bergström, hit och lade till vid Skeppsbron.

Lasten, som var förpackad i ett antal större och mindre lådor, omhändertogs af nämnda kriminalkonstaplar samt forslades sedermera till kriminalstationen.

Vid ångarens ankomst hit befunno sig

ombord, förutom besättningen, finske medborgarna, kontoristen Nils Robert Sjöblom, studeranden Tor Bertil Sjöblom, fil. magistern Allan Viktor Törnudd och sjökaptenen Axel Herman Joelsson, samt svenske undersåtarna, musikern Nils Scotte Svensson, bokhållaren Knut Holmberg, ritaren Albert Hjalamar Ranft, banktjänstemannen Sigurd Edvard Kristoffer Schneidler och bankvaktmästaren Hjalmar Fritiof Ahlberg.

Vid undersökning å kriminalstationen af de förenämnda lådorna befunnos dessa innehålla sammanlagt 245 mausexgevär, åtminstone de flesta använda, två maskingevär med tillhörande fotställningar, samt skarpa gevärspatroner, de sistnämnda förpackade i 30 af lådorna och till ett antal af omkring 48.000.

Förenämnde befälhafvaren å bogserångaren, sjökaptenen Bergström, boende å stället Mamre i Kalmar socken, Uppsala län, hördes å kriminalstationen af under-tecknad, hvarvid Bergström uppgaf följande:

Han vore anställd hos Stockholms Transport & Bogseringsaktiebolag sedan 1889, och hade han under tiden fört olika af bolagets båtar. Fredagen den 8 nästlidne februari hade direktören för bolaget Johan Axel Appelkvist per telefon beordrat Bergström, som varit fri från tjänstgöring sedan den 24 januari och vistades i sitt hem, att inställa sig i Stockholm för omedelbar tjänstgöring. Samma dag, den 8 februari, hade Bergström rest till Stockholm och klockan vid 1-tiden inställt sig å bolagets kontor i n:r 14 - 16 Stadsgården. Å kontoret hade Bergström af direktör Appelkvist beordrats att taga befälet å bolagets bogserare "Hero", som då låg vid Ekensbergs varf, och föra båten till Stadsgården samma dag. Bergström hade begifvit sig till Ekensberg och därifrån afgått med Hero, som varit klargjord för resa. Besättningen å Hero hade utgjorts af styrmannen Söderström, maskinisten Walter, eldarna Juhlin och Jansson samt däckskarlarna

Edström och Gustafsson. Samtliga dessa, som arbetade vid Ekensbergs å verkstäderna därstädes, hade beordrats att tjänstgöra å Hero. På fredagseftermiddagen klockan vid 6-tiden hade Bergström afgått från Ekensberg och, enligt order, lagt till vid Stadsgården vid magasinsbolagets byggnad. Redan vid förenämnda telefonsamtal med direktör Appelkvist hade denne tillsagt Bergström, att han med Hero skulle gå till Grisslehamn. Hvad last som skulle intagas eller resans särskilda ändamål i öfrigt hade Bergström icke meddelat. Kort efter det Bergström med Hero lagt till i Stadsgårdshamnen, hade expresskarlar på häståkdon och dragkärror forslat flere lådor till kajen vid ångarens tilläggsplats. Bergström hade varit omedveten om lådornas innehåll. Lådornas antal hade Bergström icke räknat, enär han icke anså sig ansvarig för lasten. Lådorna hade förts ombord på Hero af expresskarlarna, och besättningsmännen hade mottagit desamma samt firat ned dem i lastrummet. Bergström hade tidvis varit närvarande under inlastningen. Under det lastningen pågick, hade Bergström äfven samtalat med direktör Appelkvist å kontoret, och hade Appelkvist sagt, att ångaren vore uthyrd för resan. Det var vanligt, att då båt uthyres för viss resa, den som förhyrt båten finge befrakta den efter godtfinnande. Inlastningen hade slutförts klockan 9-tiden på kvällen. Bergström hade fått order af Appelkvist att på kvällen afgå till Beckholmen och ligga där öfver natten. Detta hade Bergström gjort, och hade Bergström förtöjt båten vid Neptunabolagets förråd. Sistnämnda bolag är systerbolag till Transport & Bogseringsbolaget. Bergström hade under natten vistats ombord. Från kontoret hade Bergström meddelats om att en del personer, som skulle följa med båten, skulle komma ombord vid Beckholmen. Kojplatser hade också förut beretts ombord äfven för en del passagerare. Klockan vid 12-tiden på natten hade förenämnda finnarna Tor Bertil Sjöblom och Nils

Robert Sjöblom samt svenskarna Ahlberg, Svensson, Holmberg och Ranft kommit ombord. Dessa hade sagt att de skulle följa med båten på resan till Grisslehamn såsom passagerare, och hade samtliga stannat ombord. Bergström kände icke förut någon af nämnde passagerare. Klockan 5 på lördagsmorgonen hade nattvakten hos bogseringsbolaget, hvilket namn Bergström icke känner, kommit till Beckholmen med en annan af bolagets bogserångare och meddelat Bergström muntlig order från direktör Appelkvist, att Bergström skulle afgå med Hero till Gåshaga å Lidingön, och där invänta vidare order. Strax därpå hade Bergström afgått till bestämd ort och ankommit till Gåshaga klockan omkring 6,30 samt förtöjt båten därstädes. Utan att erhålla vidare order hade Bergström kvarlegat vid Gåshaga varf, som tillhör bolaget, till måndagseftermiddagen, den 11 februari. Vid sistnämnda tid hade kommit telefonorder från direktören i bolaget Bruzelius, att båten skulle hållas färdig för afgång, men att Bergström skulle invänta ytterligare några passagerare och omedelbart därpå afgå till Grisslehamn. Klockan vid 1-tiden natten mellan den 11 och 12 februari hade vid Gåshaga kommit ombord finnarna Törnudd och Joelsson samt Schneidler, hvilka Bergström ej heller kände. Strax därpå hade Bergström afgått från Gåshaga. Något gods utöfver det i Stadsgården inlastade hade icke intagits å båten. Under vägen till Furusund hade uppstått tjocka, hvarför Bergström vid två olika tillfällen måst ligga stilla. Vid ankomsten till Furusund hade båten stoppats af tullbetjäningen och hade Bergström lagt till därstädes. Det hade annars varit meningen, att Bergström skulle gå direkt till Grisslehamn för att där invänta vidare order. I Furusund hade lasten undersökts af tulltjänstemännen och befanns att densamma utgjordes af gevär och ammunition. Ända till dess hade Bergström varit okunnig om lastens innehåll. Sedan båten stoppats i Furusund hade Bergström satt sig i telefonför-

bindelse med direktör Bruzelius och meddelat förhållandet. Bergström hade fått tillsägelse af Bruzelius att sätta sig i telefonförbindelse med ingenjören Frenckell å Strand hotell, härstädes, för att få vidare besked. Detta hade Bergström gjort och Frenckell hade sagt till Bergström att Frenckell skulle söka utverka licens för lastens utförsel till Finland, samt att Bergström skulle invänta vidare besked. På onsdagskvällen hade Bergström, som icke hört utaf något vidare från Frenckell, telefonerat till Frenckell och då fått tillsägelse att fortfarande afvakta vidare besked. Torsdagen den 14 februari klockan vid 9-tiden på morgonen hade Bergström fått telefonorder från direktören Bruzelius att gå in till Stockholm med lasten. Detta hade Bergström omedelbart gjort, och hade samtliga passagerare medföljt. Klockan bortåt $\frac{1}{2}$ 5 på torsdagsmiddagen hade Bergström med Hero ankommit till Stockholm och lagt till vid Skeppsbron nedanför tullhuset. Bergström hade fått tillsägelse af tullinspektören i Furusund att lägga till å sistnämnda plats. Efter ankomsten hit hade lasten, på order, lossats af besättningen samt tagits om hand af polis och tullfunktionärer.

Hvarken omnämnda finska eller svenska passagerare och ej heller besättningen å båten hade syntts äga någon kännedom om lastens beskaffenhet eller hvart den var ämnad. Åtminstone hade ingen talat med Bergström härom. Passagerarna hade häntydt om, att de skulle öfver till Åland, men hade de icke nämnt om med hvilken lägenhet, och hade Bergström trott, att de ämnat sig öfver till Åland med någon annan båt.

Förenämnde finnar och svenskar, som voro ombord å ångaren vid dess ankomst hit, hafva likaledes hörts, hvar vid de uppgifvit, att de haft för afsikt att fara till Finland och ställa sig till skyddskårens förfogande, samt att de medföljt Hero, som de hört skulle gå till Grisslehamn, för att sedermera med annan lägenhet komma äfven till

Åland. Samtliga förnekade att de haft någon befattning med vapen- och ammunitionslasten, samt uppgåfvo, att de icke fått någon kännedom om denna lasts förekomst förrän under resan.

Direktören för Stockholms Transport & Bogserings-Aktiebolag Johan Axel Appelkvist, boende n:r 4 Upplandsgatan, har likaledes hörts, hvarvid Appelkvist i saken uppgifvit följande:

Onsdagen den 6 eller torsdagen den 7 nästlidne februari hade finske undersåten, vice häradshöfdingen Gustaf Sundblom, hvilken Appelkvist personligen kände, kommit upp på bolagets kontor och sagt sig vilja förhyra en af bolagets bogserbåtar, som vore lämplig att gå till hafs och kunde medtaga en del personer, finnar och andra, som frivilligt anmält sig att bistå de hvita i kampen mot de röda i Finland. Appelkvist hade gått med härpå, och hade det öfverenskommit att det skulle lämnas en båt, som kunde medtaga ett 30-tal passagerare och gå öfver med dessa till Åland. Med anledning häraf hade Appelkvist beordrat förenämnde kaptenen Bergström att öfvertaga befälet å bolagets bogserbåt Hero och vara klar till afresa senast fredagen den 8 på kvällen. Båten skulle afgå från Stadsgården. Bergström hade fört dit båten med besättning från Ekensbergs varf. Sista-sagda kväll hade en del passagerare gått ombord å båten i Stadsgården, hvarpå båten på Appelkvists order gått till Beckholmen och legat kvar där öfver natten. Det skulle nämligen komma flera passagerare, som skulle med på resan och ej hunnit ombord. Påföljande dag, lördagen den 9, hade båten gått till bolagets varf vid Gåshaga, där den blifvit kvarliggande till tisdagen den 12, då den afgått med Signildsskär i Åländska skärgården såsom mål. Dröjsmålet med båtens afgång hade berott på, att Finska konsulatet icke i tid ordnat om bankgaranti, 1.000.000 kronor, som fordrats såsom säkerhet för

båten. Garantien hade satts så pass högt för att Appelkvist därigenom skulle vara säker på, att båten icke utsattes för några äfventyrligheter. Det hade icke varit tal om att annat än proviant och kläder för passagerarna skulle medföras. Appelkvist hade icke sig något bekant om vapnen och ammunitionen, som sedermera anträffats å båten, eller hvem som låtit för detta ombord.

Direktören i bolaget Jacob Bruzelius, boende 16-18 Svartensgatan, hörd, har uppgifvit, att han icke tagit annan befattning med saken än att han med sekreteraren hos Finska konsulatet Frenckell underhandlat om bankgarantien för båten, och hade icke heller Bruzelius sig bekant, att båten medfört gevär och ammunition.

Bland de sålunda omhändertagna gevären funnos fyra stycken, som, enligt till kriminalafdelningen från landsfiskalen V. Forsselius, Sundbyberg, ingången anmälan, natten mellan den 5 och 6 nästlidne februari stulits genom inbrott i en skyttepaviljong vid Tureberg.

Finske medborgaren jur.kand. Nils Gustaf Leonard Westerlund, hemmahörande i Hälsingfors med bostad där i n:r 5 Auroragatan, har äfvenledes hörts, hvarvid han uppgifvit följande:

Strax före revolutionens utbrott i Finland hade Westerlund rest öfver till Sverige och sedermera uppehållit sig här i staden samt haft bostad å Strand hotell. Af härvarande finska legation hade Westerlund fått i uppdrag att tjänstgöra vid legationens afdelning för inköp af förnödenheter för finska regeringens räkning. Bland annat hade här inköpts vapen och ammunition, afsedda till skyddskåren i Finland. Sagde afdelning hade kommit i förbindelse med hufvudsakligast svenskar, som genom annonser och på annat sätt uppköpt vapen och sedermera sålt dessa mot kontant betalning till afdelningen. Nämda uppköp hade första tiden skett dels i n:r 1 Olofsgatan

och dels i n:r 37 Birgerjarlsgatan , hvarest äfven funnes kontor för anmälningar af finnar och andra, som voro villiga resa öfver till Finland och bistå skyddskåren. Kontoret vid Olofsgatan förestodes af en finsk ingenjör Rurick Lindberg och kontoret vid Birgerjarlsgatan, hvilket sedermera indragits, hade föreståtts af finske doktorn Almar Fabritius . Sedan början af nästlidne februari hade afdelningen äfven haft kontor för nämnt ändamål i n:r 6 Brunnsgård, hvilket kontor skötts af doktor Fabritius och Westerlund. Hvilka de personer vore, som sålt vapen och ammunition till afdelningen, visste icke Westerlund. Säljarna hade af andra personer hänvisats till afdelningen. Huru stort antal vapen och mängden af ammunition, som sålunda inköpts visste icke Westerlund, men hade sig bekant, att afdelningen här hade på lager åtminstone 1.500 gevär, som inköpts under förenämnda omständigheter. Att afdelningen icke med vetskap härom inköpt stulna vapen vore helt naturligt. Gevären hade i allmänhet betalats med 150 kronor stycket, som erlagts af legationen. Det hade varit meningen, att legationen hos svenska regeringen skulle söka licens för de sålunda inköpta vapnen och ammunitionens utförsel till Finland. Westerlund hade sig också bekant att sådan licensansökan ingifvits beträffande 2.000 musergevär, men visste han icke hvilket beslut som i saken fattats.

Å bogserångaren Hero anhallna vapen och ammunition hade hufvudsakligast inköpts å kontoret i Brunnsgård. En finsk ingenjör Frenckell hade i samråd med Westerlund för legationens räkning förhyrt Hero af Transport & Bogseringsaktiebolaget för nämnda resa. Ändamålet med resan hade vid förhyrandet af båten icke närmare angifvits. Det hade varit meningen att de med Hero forslade vapnen och ammunitionen skulle lagras i Grisslehamn i afvaktan på utförsellicens till Finland. För sagde ändamål hade också i Grisslehamn förhyrts ett lagerrum, men visste

icke Westerlund af hvem. De passagerare, som medföljt Hero på resan, hade haft för afsikt att begifva sig öfver till Åland och ställa sig till därvarande skyddskårs förfogande.

Westerlund förklarade, härtill bemyndigad af finska legationen, att de gevär bland nämnda sändning och eventuellt andra gevär, som inköpts af afdelningen och konstaterats vara stulna, utan anspråk på ersättning finge utlämnas till vederbörande ägare.

Finske undersåten, filosofie magistern Ernst Almar Fabritius, hemmahörande i Hälsingfors och boende här i staden i huset n:r 39 Birger Jarlegatan 2 trappor upp, har äfven hörts och uppgifvit:

Fabritius är t.f. chef för härvarande finska legations anskaffningsbyrå, hvilken existerat sedan början af februari månad detta år och har till uppgift att anskaffa olika förnödenheter här i landet för finska regeringens räkning, däribland vapen och ammunition, som skulle öfversändas till Finland efter vederbörligen erhållet tillstånd.

Under nämnda tid hade Fabritius med biträde af en del andra finska undersåtar, hvilka uppehållit sig i Stockholm, för finska regeringens räkning inköpt vapen och ammunition. För sagda ändamål hade Fabritius eller anskaffningsbyrån hyrt en mindre lokal i huset n:r 6 Brunnsgård och ett mindre magasinrum i huset n:r 24 Skeppsbron. Äfven hade anskaffningsbyrån disponerat en lokal i huset n:r 1 Clou-gatan samt under någon kort tid en lokal i huset n:r 37 Birger Jarlegatan för samma ändamål. Genom ombud och mellan-händer hade en hel del olika personer inställt sig hos anskaffningsbyrån å de olika förenämnda lokalerna och där-städes försålt såväl musergevär som ammunition. En del hade också skänkts till anskaffningsbyrån. Gevären hade i regel betalats med 150 kronor per stycket och ammunitionen från 9 till 20 öre för hvarje skarpladdat skott. Under ti-

den intill den 14 nästlidne mars hade anskaffningsbyrån på förut angifvet sätt förvärfvat omkring 2.000 mausergevär och omkring en half million skarpladdade patroner till mausergevär eller kulsprutor. De två ifrågavarande maskingevären hade säkerligen skänkts till byrån af personer, som icke velat hafva sina namn kända. Hvilka säljarne af vapnen och ammunition vore hade icke antecknats under tiden intill den 11 nästlidne februari, hvaremot sådana anteckningar gjorts efter nämnda tid. Säljarne hade därvid befunnits vara i allmänhet privata personer, hvilka medhaft ammunition i paket eller mindre lådor. Ammunitionen hade i regel blifvit ompackad genom Fabritius försorg i anskaffade lådor, hvilka i allmänhet icke försetts med påskrift om varans beskaffenhet eller att lådorna innehölle explosiv vara. Af anskaffningsbyrån förvärfvade vapen och ammunition hade efter hand samlats i det förenämnda magasinrummet i n:r 24 Skeppsbron och i lokalen i n:r 1 Olofsgatan.

Den 8 nästlidne februari hade af anskaffningsbyrån föranstaltats om att 245 stycken mausergevär, de båda maskingevären och ett parti skarpladdade patroner, hvilka sistnämndas antal Fabritius icke ville bestrida uppginge till förut angifvet antal eller 48.000, transporterats till och inlastats å bogserångaren "Hero", som tidigare af förenämnda ingenjören Frenckell förhyrts af Stockholms Transport & Bogseringsaktiebolag för finska legationens räkning. Det hade varit meningen, att Hero med lasten skulle afgå till Grisslehamn, hvarest godset skulle kvarligga till dess finska regeringen beviljades licens för utförelse af vapnen och ammunitionen till Finland. Det hade nämligen ansetts fördelaktigare att få godset från Stockholm till en plats inom Sverige, belägen intill den farled, hvarest finlandsbåtarna brukade gå fram och närmar slutmålet.

På särskild fråga förklarade Fabritius, att han

ensam ställde sig som ansvarig för de lagöfverträdelse, som eventuellt begåts genom att ammunition af anskaffningsbyrån på en gång här i staden förvarats i större myckenhet än hvad som vore tillåtet. I detta sammanhang bestred Fabritius på det bestämdaste, att han eller anskaffningsbyrån haft för afsikt att söka smuggla ut godset ifråga till Finland, utan skulle godset kvarblifva i landet till dess svenska regeringen beviljade licens, som skulle sökas och vid samma tid äfven sökts af härvarande finska legation genom stadsrådet Alexis Gripenberg.

Fabritius förklarade vidare, att han för finska legationen härstädes fordrade att återfå vapnen och ammunitionen, enär allt tillhörde finska regeringen och inköpts härstädes af finska statens penningar. De vapen, hvilka vid undersökning möjligen kunde befinnas vara olofligen tillgripna här i landet, fordrade finska legationen däremot icke att återbekomma eller lösen härför, utan finge desamma af polismyndigheten utlämnas till respektive ägare utan någon kostnad för dem.

Fabritius ville hafva tillagt, att den ammunition, som af anskaffningsbyrån för Finska regeringens räkning inköpts här i landet efter den 11 nästlidne februari, öfverlämnats till förvar hos firman Vidfors i nämnda firmas upplagsmagasin vid Hammarby utanför Skanstull. Fabritius hade nämligen ej före sistnämnda tid afvetat, att det vore lagstridigt att här i staden förvara ammunition till sådan myckenhet, som förut skett af anskaffningsbyrån.

Tulluppsyningsmannen Hjalmar Robert Alexander Öhman, bosatt i Furusund och med tjänstgöring vid tullstationen därstädes, har å kriminalafdelningens ifrågasvarande ärende uppgifvit följande:

Den 12 nästlidne februari, då Öhman tjänstgjorde såsom t.f. tullinspektör vid stationen i Furusund, hade Öhman fått meddelande om att bogserångaren Hero var på

utgående. Klockan strax efter 8 eftermiddagen samma dag hade Hero ankommit till Furusund, hvarvid Öhman mött Hero och beordrat befälhafvaren, förenämnde Bergström, att lägga till vid tullhuset därstädes, hvilket denna också gjort. På fråga af Öhman om lastens beskaffenhet och resans mål hade Bergström förklarat, att han hade några låder ombord, men att han icke kände till hvad dessa innehöllo samt att han endast fått order att gå till Grisslehamn. Vidare hade Bergström uppgifvit, att han icke visste, huruvida lasten skulle lossas i Grisslehamn, samt att han hvarken kände afsändare eller mottagare af lasten. En del af lådorna hade öppnats och befunnos dessa innehålla gevär och ammunition. Äfven besättningen och passagerarna å ångaren ställde sig främmande beträffande lasten. Öhman hade erbjudit Bergström och en af passagerarna, Törnudd, att få gå till Grisslehamn med lasten, hvarvid dessa förefallit belåtna, men då Öhman tillagt, att en tullvaktmästare i så fall komme att medsändas för bevakande af att lasten komme till Grisslehamn förklarade Törnudd, att med sådan anordning vore de ej betjänade. Antingen före eller strax efter sagde samtal hade från troligen finska legationen i Stockholm ringts upp i telefonen till tullstationen i Furusund hvarvid Öhman svarat, Den telefonerande hade då sagt, att det vore fullt blodbad på Åland, hvilket Öhman meddelat Törnudd, hvilken härvid genmält: "Det är tack vare att vi kommo för sent ut". Sedan hade Törnudd ringt upp i telefon till Stockholm, men hade Öhman icke hört hvad samtal Törnudd då fört. I stället för att afgå till Grisslehamn med tullmän ombord, hade Bergström sedermera den 14 februari klockan vid 11-tiden förmiddagen återvändt med ångaren samt last och passagerare till Stockholm. I vanliga fall prejades icke fartyg, som vore på utgående, vid Furusund, men nu hade så skett på grund af meddelande till Öhman från Stockholm om att Hero innehade misstänkt last, och vore det Öhmans tanke, att Bergström

med Hero tänkt gå öfver direkt till Åland, ifall han oanstastad fått passera Furusund. Af samtal mellan Bergström och Törnudd, som Öhman delvis uppsnappat, hade Öhman äfven stärkts i denna sin tro. Bergström hade visserligen sagt till Öhman, att en ingenjör Frenckell skulle utverka licens för lastens utförsel till Finland, men hade Öhman ändock för sig, att afsikten varit att olofligen utforsla lasten dit.

Å samtliga lådorna, hvari ammunitionen förvarades, voro utvändigt påklustrade röda lappar med tryck: "Explosiv vara af andra klass". "Aktas för väta." Lådorna voro annars helt vanliga trälådor med igenspikade lock.

Vid närmare undersökning af de å Hero anhållna gevären har befunnits att fyra af dessa med n:ris 109013, m987, 112783 och 113031 under tiden 5 - 6 nästlidne februari, tillika med ytterligare två gevär, som ej anträffats, stulits genom inbrott i en skyttepaviljong vid Tureberg, hvarom anmälan ingått till kriminalafdelningen från landfiskalen V. Forsselius i Sundbyberg.

De fyra sålunda anträffade stulna gevären komma att utan kostnad återställas till vederbörande ägare.

Någon spaning på föröfvaren af nämnda stöld har icke vunnits.

Ammunitionen, som befunnits i vikt utgöra 1,200 kilogram, har, med undantag för den mängd som enligt förordningen utan särskildt tillstånd på en gång får förvaras i stad eller 100 kilogram, beslagtogs af undertecknad och lämnats i förvar hos Mauritz Widforss' Handelsaktiebolag.

Mausergevären och maskingevären förvaras däremot fortfarande å kriminalstationen.

Tisdagen den 2 innevarande april ingafs till öfverståthållareämbetet från kriminalafdelningen rapport angående 57 mausergevär och omkring 19,000 skarpladdade patroner, de sistnämnda i vikt utgörande 487 kilogram, som

den 11 nästlidne februari vid Skeppsbron härstades inlastats
å Stockholms Transport & Bogseringsaktiebolag tillhöriga
bogserångaren "Mars" och som under förenämnda omständig-
heter inköpts här i staden för härvarande finska legatio-
nens räkning.

Äfven detta ammunitionsparti, med undantag för
100 kilogram, har beslagtagits af undertecknad.

Denna rapport har af Ämbetet remitterats till
Stockholms Rådhusrätt för åtal mot Fabritius, men har må-
let ännu icke utsatts för handläggning.

Fabritius uppgaf vid förhöret att han icke till-
hörde Finska legationens personal.

Såvidt vid förfrågan i Kungl. Utrikesdepartemen-
tet kunnat utrönas, tillhör Fabritius icke sagde legation.

Om sig har Fabritius uppgifvit, att han är född
den 8 februari 1874 i Möskom socken af Nylands län, Fin-
land, hemmahörande i Hälsingfors och, såsom förut nämnts,
boende i huset n:r 39 Birger Jarlgatan 2 trappor upp.

Stockholm som ofvan.

Vilhelm Hassel

E. H.

Bil 4/13

Polisrapporternas riktighet ifrågasattes ej, men till förtydligande av rapporten den 18/4, ber jag få meddela, att Heros last ^{i sin helhet} ~~var på transport till~~, ej härrörde från i polisrapporten omförmälda förvaringsställen utan transporterades direkt från leverantörerna till båten. Rörande i samma rapport å sid. 11 antecknad uppgift av mig, att jag efter erhållen kännedom om det olagliga uti att upplägga ammunition, lämnat densamma i förvar hos firman Widfors, anmärkes, att jag vid fällande av detta yttrande bibragts den villfarelsen, att privat person ej finge inneha någon ammunition alls, varför uttalandet ej får tolkas som ett erkännande av olagligt förfaringsätt.

Under vidhållande av min vid förra rättegångstillfället uttalade uppfattning, att åberopade §§ hava avseende å endast upplag av explosiva varor och ej å sådana under transport, bestrides åtalet. Men även om åklagarens resonemang, att ifrågavarande bestämmelser innefatta förbud mot varje innehaf av större myckenhet än 200 kilogram ^{är riktigt}, torde jag i allt fall icke kunna fällas till ansvar, enär jag icke är att betrakta såsom innehavare. Ammunitionen är inköpt för Finska Statens räkning och av denna betald. Även båtarna varå varorna fraktades voro förhyrda för samma makts räkning. Ägare har således varit Finska Staten, som efter mottagandet i av Staten disponerade lokaler eller å båten även måste betraktas såsom innehavare. Därförut hava innehavarna av ammunitionen varit de mellanhänder och leverantörer, vilka anlåtats för uppköpen och i afvaktan på transportorder upplagt varan. Min befattning med varan har endast bestått uti uppköpande, och har jag mig ej bekant något förbud att uppköpa ammunition för annans räkning, vilket för övrigt torde hava i stor utsträckning förekommit under kriget. Själva försändandet av sådan ammunition från fabrikationsorten till lämplig utförselplats kan enligt mitt förmenande ej håller vara straffbart. En annan sak är att varan ej får exporteras ur landet utan vederbörligt tillstånd, men detta har ju ej heller påbörjats i förevarande fall.

Huru än förhåller sig med min ansvarighet torde i allt fall yrkandet om att varan måtte förklaras förbruten ej kunna av Rådhusrätten bifallas. Det är nämligen här fråga om främmande makts egendom, som ej kan av annan stat disponeras utan att saken ordnas på diplomatisk väg.

Med stöd av vad här ovan och i övrigt anförts bestrides åtalet till alla delar.

E. Fabritius